

Sprawozdanie z pracy pełnomocnika wojewody małopolskiego do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2024 rok

1. Liczba spotkań ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych, w tym organizowanych z inicjatywy pełnomocnika.

Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego zorganizował 23 spotkania, w tym:
10 spotkań z własnej inicjatywy, które obejmowały tematykę: edukacyjną, szkoleniową, wsparcia finansowego, handlu ludźmi, sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich, realizacji zadań inwestycyjnych oraz wniosków z Programu integracji, funkcjonowaniu organizacji i planowanych działań,
8 spotkań/ wizji lokalnych na osiedlach zamieszkałych przez społeczność romską (m.in. Limanowa, Koszary, Maszkowice, Ochotnica Górna, Krościenko nad Dunajcem).

2. Koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie

W ramach zadań związanych z koordynacją działań organów administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych Pełnomocnik współpracował m.in. z Małopolskim Kuratorem Oświaty, Komendantem Wojewódzkim Policji w Krakowie, Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Małopolskim Komendantem Wojewódzkiej Straży Pożarnej oraz Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska.

Małopolski Kurator Oświaty na wniosek Pełnomocnika opracowywał informacje zbiorcze dotyczące edukacji dzieci romskich, sytuacji asystentów edukacji romskiej i nauczycieli, w tym realizacji obowiązku szkolnego, frekwencji uczniów, informacji o zatrudnieniu asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających a także zakres i formy wsparcia udzielane uczniom romskim przez szkoły województwa małopolskiego.

Koordynacja realizacji zadań w ramach Programu integracji obejmuje:

- ocenę, opinię i analizę składanych projektów (Komisja Wojewódzka) w ramach przyjętych kryteriów i limitów finansowych; zawieranie umów: z organizacjami pozarządowymi, porozumień z jednostkami samorządu; weryfikacja otrzymanych sprawozdań pod względem merytorycznym i finansowym, bieżąca kontrola, nadzór nad prawidłowym wykorzystaniem dotacji, rozliczanie dotacji, wizytacje, kontrole; bieżący monitoring realizacji projektów - udział w przedsięwzięciach, spotkaniach, uroczystościach finansowanych w ramach Programu; spotkania z gminami i organizacjami pozarządowymi, bieżące informowanie i szkolenie beneficjentów w zakresie prawidłowego wykorzystania środków Programu integracji; sporządzanie sprawozdań merytorycznych i finansowych z realizacji Programu integracji dla służb Urzędu i Ministerstw; współpraca z Kuratorium Oświaty, Policją, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, administracją rządową przy realizacji Programu integracji;
- wspieranie działań edukacyjnych - współpraca pełnomocnika z Małopolskim Kuratorem Oświaty. Wypracowywanie wspólnych pomysłów mających na celu podniesienie poziomu świadczenia usług i zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w świetlicach, klubach, zajęciach dodatkowych w szkołach.

3. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie ewentualnemu naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z Wojewódzką Komendą Policji Wydział Prewencji dotycząca rozwiązywania problemów występujących we wzajemnych relacjach społecznych, głównie między społecznością romską i nie-romską (Limanowa, Koszary, Łącko) oraz podejmowanie działań prewencyjnych i antydyskryminacyjnych.

4. **Podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z władzami gminy Limanowa dot. wstrzymania postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Limanowej dla rodzin romskich z osiedla Koszary (spotkania na osiedlu i w Gminie Limanowa).

Współpraca z władzami gminy Miasto Limanowa dot. pozyskania środków finansowych na zakup nieruchomości dla rodziny romskiej.

Współpraca i realizacja działań mających na celu rozwiązanie problemu społeczności romskiej w Maszkowicach z udziałem przedstawicieli, służb, inspekcji, szkół i władz Gminy Łącko, spotkania z Wójtem Gminy Łącko.

Współpraca z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w zakresie utrzymania porządku i czystości na terenie osiedla Koszary (spotkania na osiedlu) w celu uświadomienia mieszkańców o istniejących zagrożeniach.

Organizacja posiedzeń Zespołu do Spraw rozwiązywania problemów mieszkaniowych i sytuacji społeczno-bytowej mniejszości romskiej w Maszkowicach i Koszarach z udziałem ekspertów i podległych służb.

Współpraca z władzami Miasta Krakowa na rzecz edukacji dzieci romskich.

5. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie**

Kontynuacja ogólnopolskiej *Kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego* Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na terenie Małopolski, której celem jest zachęcanie użytkowników języków mniejszościowych do pełniejszego korzystania z przysługujących im praw.

Promocja języka romskiego w Radiu Kraków (wywiad), 5 listopada - Międzynarodowy Dzień Języka Romskiego jako ważny element kultury romskiej, uczczenie i promowanie języka romskiego, zwrócenie uwagi na wyzwania, przed którymi stoją społeczności romskie na całym świecie.

Promocja języka słowackiego poprzez udział w konkursie wiedzy o Słowacji dla uczniów szkół podstawowych ze Spiszu i Orawy. Konkurs obejmował obszary z historii, geografii, symboli narodowych, kultury, tradycji i języka słowackiego. Uczestnicy konkursu otrzymali nagrody rzeczowe.

6. Lista organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, z którymi Pełnomocnik jest w stałym kontakcie:

- Stowarzyszenie Żydowskie „Czulent” w Krakowie,
- Centrum Społeczności Żydowskiej JCC w Krakowie,
- Żydowskie Muzeum Galicja w Krakowie,
- Towarzystwo Społeczno Kulturalne Żydów w Polsce, Oddział Kraków,
- Zjednoczenie Łemków w Gorlicach,
- Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach,
- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne w Krakowie,
- Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- Fundacja „Zustricz” w Krakowie,
- Związek Ukraińców w Polsce, Koło w Krakowie,
- Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna „KołoKoło” w Krakowie,
- Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore” w Krakowie,
- Stowarzyszenie Romów w Polsce z siedzibą w Oświęcimiu,
- Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne Romów „Centrum Kultury Romów w Polsce”,
- Romskie Stowarzyszenie Oświatowe „Harangos”,
- Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”,
- Małopolskie Stowarzyszanie Romów „Jamaro” w Andrychowie,
- Stowarzyszenie „Jududoro” w Nowym Sączu,
- Stowarzyszenie Kulturalno Oświatowe „ROMANO IŁO” w Krakowie,
- Fundacja Sztuki „Jaw Dikh” w Czarnej Górze,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Wielokulturowej Demokracji w Limanowej,
- Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w Tarnowie.

7. Lista znanych Pełnomocnikowi organizacji i środowisk mniejszości narodowych i etnicznych działających na terenie województwa.

- Mniejszość Białoruska: Towarzystwo Białoruskie w Krakowie,
- Mniejszość Ormiańska: Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii Orientalnej, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, Fundacja Armenian Foundation,
- Mniejszość Ukraińska: Fundacja św. Włodzimierza Chrzciciela Rusi Kijowskiej, Parafia Prawosławna w Krakowie, Fundacja „Zustricz”, Związek Ukraińców w Polsce,
- Mniejszość Łemkowska: Uniwersytet Pedagogiczny Instytut Neofilologii, Radio Lem.Fm, Zjednoczenie Łemków, Stowarzyszenie Ruska Bursa, Stowarzyszenie Łemków, Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej ELPIS,
- Mniejszość Żydowska: Centrum Społeczności Żydowskiej w Krakowie JCC, Stowarzyszenie Żydowskie „Czulent”, Żydowskie Muzeum Galicja, Towarzystwo Społeczno Kulturalne Żydów w Polsce, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie, Stowarzyszenie Festiwal Kultury Żydowskiej,
- Mniejszość Romska: stowarzyszenia wymienione w punkcie 6,
- Mniejszość Słowacka: Towarzystwo Słowaków w Polsce, Redakcja Život w Krakowie, Centrum Kultury Słowackiej w Nowej Białej,
- Mniejszość rosyjska: Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna KOŁOKOŁ.

8. **Współpraca Pełnomocnika z innymi instytucjami lub organizacjami, zajmującymi się problematyką mniejszościową – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Edukacji Narodowej współpraca w zakresie realizacji *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*.
- Rzecznik Praw Obywatelskich, Komisja Wspólna Rządu ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, współpraca w ramach trudnej sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich w Koszarach i Maszkowicach.
- Pełnomocnicy wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych współpraca w ramach dobrych praktyk i wymiany informacji o aktualnej sytuacji mniejszości w regionie.
- Pełnomocnik Komendanta Wojewódzkiego Policji w Krakowie ds. Ochrony Praw Człowieka, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz gminy: Andrychów, Bukowina Tatrzańska, Chelmiec, Czarny Dunajec, Chrzanów, Czychów, Grybów, Gorlice, Kraków, Krościenko nad Dunajcem, Kęty, Limanowa, Limanowa Miasto, Łapsze Niżne, Łącko, Nowy Sącz, Nowy Targ, Nowy Targ Miasto, Ochotnica Dolna, Oświęcim, Szaflary, Szczawnica, Tarnów, Tarnów Miasto, Uście Gorlickie, Wadowice, Wieliczka i Zakopane współpraca i działania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz bieżący monitoring aktualnej sytuacji mniejszości.
- Organizacje pozarządowe i instytucje kultury, w tym: Caritas Diecezji Tarnowskiej, Krajowy Duszpasterz Romów, Stowarzyszenie Czuj!Czuwaj! w Maruszynie Dolnej, Stowarzyszenie „Mocni Razem” w Maruszynie współpraca w zakresie realizacji programów rządowych oraz zachowania tożsamości kulturowej, historii i tradycji mniejszości.
- Uczelnie i instytucje edukacyjne, w tym: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny, Małopolski Kurator Oświaty, Szkoły podstawowe i ponad podstawowe w Małopolsce (do których uczęszczają dzieci ze środowisk mniejszościowych) współpraca w zakresie podtrzymywania tożsamości kulturowej mniejszości, nauczanie języka mniejszościowego.
- Uczestnictwo w wizycie studyjnej Ministerstwa Kultury Łotwy. Przedstawienie założeń i celów Programu integracji oraz jego realizacja w województwie małopolskim. Spotkanie z nauczycielami, wychowawcami oraz uczniami romskimi w SP w Limanowej i na świetlicy romskiej w Koszarach. Wymiana doświadczeń.
- Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, konsultacje merytoryczne przed uruchomieniem naboru wniosków dla JST i NGO w ramach Działania FEMO 6.20 Wsparcie społeczności romskiej.
- Uczestnictwo w II Forum Asystentów Edukacji Romskiej organizowanym przez Integracyjne Stowarzyszenie SAWORE w Krakowie, przedstawienie kwestii edukacji dzieci romskich oraz pracy asystentów edukacji romskiej.
- Współpraca z Konsulatem Generalnym Słowacji w Polsce w zakresie spraw mniejszości słowackiej, w tym kwestii edukacyjnych.

9. **Udział Pełnomocnika lub innych osób zajmujących się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych w organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne imprezach i spotkaniach, na które zostali zaproszeni w ramach kreowania pozytywnego wizerunku mniejszości narodowych i etnicznych (proszę wymienić).**

Pełnomocnik oraz inne osoby zajmujące się sprawami mniejszości w 2024 roku uczestniczyli w 25 wydarzeniach:

- 19 stycznia 2024 r. 79 rocznica Marszu Śmierci w Oświęcimiu,
- 27 stycznia 2024 r. Rocznicą wyzwolenia Auschwitz Birkenau,
- 11 lutego 2024 r. Nowa Biała, Fasiangy - ostatek, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 27 lutego 2024 r. Kraków, XIX edycja Międzynarodowego Konkursu Plastycznego „Pocztówka świąteczna”, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 17 marca 2024 r. Marsz Pamięci w Krakowie, 81 rocznica likwidacji Krakowskiego Getta w Płaszowie,
- 5 kwietnia 2024 r. Kraków, wernisaż wystawy Anety Lattovej „Stroje w ruchu”, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 18 kwietnia 2024 r. Maszkowice - Łącko, Międzynarodowy Dzień Romów, Szkoła Podstawowa w Maszkowicach,
- 24 kwietnia 2024 r. Limanowa, Międzynarodowy Dzień Romów, ZSP nr 4 w Limanowej „Drzewo mądrości” „Tańczymy i śpiewamy razem” z udziałem uczniów Szkoły Podstawowej w Czarnej Górze,
- 26 kwietnia 2024 r. Kaćwin, konkurs wiedzy o Słowacji „Poznaj Słowację ojczyznę swoich przodków” dla uczniów uczęszczających na naukę języka słowackiego na Spiszu i Orawie, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 7 czerwca 2024 r. Gorlice, promocja książki „Mniejszości i ich języki wobec kryzysu” Stowarzyszenie Ruska Bursa,
- 20 czerwca 2024 r., Koszary – świetlica Ćawengry, Caritas Diecezji Tarnowskiej, Dzień Rodziny, spotkanie z rodzinami romskimi,
- 28 czerwca 2024 r., Kraków Stara Zajezdnia, Kolacja Szabatowa – spotkanie mniejszości żydowskiej, JCC Kraków,
- 20 lipca 2024 r., Zdynia, 42. Łemkowska Watra, Zjednoczenie Łemków w Gorlicach,
- 2 sierpnia 2024 r. 80 rocznica likwidacji obozu romskiego Zigeunierlager Auschwitz-Birkenau, Oświęcim,
- 8 września 2024 r. Jurgów, XLII Przegląd Krajańskich Orkiestr Dętych, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 16 września 2024 r., Rzyki k/Andrychowa, Ogólnopolska Konferencja „Dialog, praca, rozwiązania” Małopolskie Stowarzyszenie Romów „Jamaro” – Andrychów,
- 22 września 2024 r. Nowa Biała, XXI Dni Kultury Słowackiej w Małopolsce, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 23 września 2024 r. Kraków, Konsul Generalna Słowacji oraz Przewodnicząca Urzędu ds. Słowaków Żyjących w Polsce. Sprawy edukacji dzieci i młodzieży słowackiej, nauka języka oraz podtrzymywanie tożsamości kulturowej mniejszości słowackiej,
- 18 października 2024 r. Kraków, Jubileusz 30- lecia Integracyjnego Stowarzyszenia „Sawore” w Krakowie, podsumowanie działalności organizacji romskiej,
- 8 listopada 2024 r. Kraków, Teatr Ludowy, Jubileusz 20 – lecia Romskiego Stowarzyszenia Oświatowego „Harangos” w Krakowie, wręczenie nagród dla osób szczególnie zasłużonych dla społeczności romskiej,
- 25 listopada 2024 r. Kraków, II Ogólnopolska Konferencja dla Asystentów Edukacji Romskiej i Nauczycieli Wspomagających Edukację uczniów romskich, Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore” w Krakowie,
- 26 listopada 2024 r., Limanowa, Koszary, Wizyta studyjna Ministerstwa Kultury Łotwy, MSWiA oraz przedstawicieli organizacji romskich z Łotwy. Spotkania z nauczycielami, wychowawcami i uczniami romskimi w szkole podstawowej i w świetlicy romskiej,
- 1 grudnia 2024 r. Kraków, Teatr Ludowy, Dzień Romski, Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha” w Krakowie,
- 3 grudnia 2024 r. Kraków, Wernisaż prac dzieci i młodzieży „Kartki Bożonarodzeniowe” Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 6 grudnia 2024 r. Symbark – Gorlice, Konferencja naukowa „Talerhof. Pierwszy obóz internowania w Europie”, Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach.

10. Czy w minionym roku zaszła konieczność podjęcia przez Pełnomocnika interwencji w sytuacjach konfliktowych?

☒ tak ☐ nie

11. Jeśli odpowiedź na powyższe pytanie była twierdząca, proszę o krótkie opisanie poniżej interwencji (w tym mediacji) podjętych w takich sytuacjach.

Wyjaśnienie sytuacji i podjęcie działań w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa na terenie Gminy Limanowa (spotkania z władzami Gminy Limanowa, Starostwem Powiatowym, Centrum Zarządzania Kryzysowego, Inspekcjami Nadzoru Budowlanego).

12. Opis pozostałych najważniejszych działań podjętych przez Pełnomocnika w ostatnim roku, w tym m.in. opis wdrażanych programów dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz działań podjętych w celu szerokiego informowania społeczeństwa większościowego o efektach działań w ramach Programu integracji¹

- Informowanie organizacji mniejszościowych o realizowanych projektach, możliwości aplikowania i uczestnictwa:
 - Konkurs o nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego dla osób działających na rzecz dobra innych w kategorii: Kultura i tożsamość regionalna”,
 - Konkurs stypendialny dla uczniów romskich szczególnie uzdolnionych,
 - Możliwość zgłaszania uczniów mniejszości narodowych i etnicznych do SIO w sprawie zwiększonej subwencji oświatowej,
 - Konkurs „Ambasador wielokulturowości” – Prezydenta Miasta Krakowa,
 - Konkurs „Program doskonalenia Asystentów Edukacji Romskiej i nauczycieli wspomagających edukację uczniów romskich w 2024 r”,
 - Możliwość pozyskania środków na zadania edukacyjne przez JST i NGO,
 - Uruchomienie naboru wniosków w ramach działania FEMP 6.20 „Wsparcie społeczności romskiej”,
 - Kurs języka słowackiego – ogłoszenie na stronie urzędu, prowadzonego przez Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- Zorganizowane szkolenia dla Asystentów Edukacji Romskiej i nauczycieli wspomagających edukację romską w tematyce „Handlu ludźmi” wraz z Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie– Wydziałem Prewencji,
- Zorganizowanie dwóch konferencji szkoleniowych dotyczących realizacji zadań w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 -2030*,
- Współorganizacja dwóch konferencji o tematyce: „Integrowanie przez odczarowanie” (Łącko) zapoznanie społeczności lokalnej z kulturą romską ich obyczajami, zwyczajami i wzorcami kulturowymi, przełamanie negatywnego obrazu Roma, oraz „Festiwal 4 Kultur” (Ochoznica Dolna) zwiększenie tolerancji i otwartości na bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe, wspólne poznawanie kultury polskiej, romskiej, żydowskiej i bałkańskiej poprzez występy zespołów muzycznych i degustację produktów regionalnych,
- W 2024 r. w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 – 2030* realizowano w ramach cz. 83 60 projektów na kwotę 3.307.267 zł, w tym: w dziedzinie I Edukacja – 34 projekty na kwotę 1.540.360 zł, w dziedzinie II Mieszkalnictwo – 7 projektów na kwotę 860.800 zł oraz w dziedzinie III Innowacyjne projekty integracyjne – 19 projektów na kwotę 906.107 zł,
- W ramach cz. 30 finansowanej przez MEN realizowano 17 projektów na kwotę 439.879 zł,
- Uświadomienie i informowanie społeczeństwa lokalnego o wykorzystaniu środków finansowych z *Programu integracji* przez rodziny romskie i nieromskie w mediach społecznościowych, na stronach internetowych urzędu, podczas spotkań i pikników oraz tablicach informacyjnych. Wspólny udział w projektach pomaga w integracji społeczeństwa i pozytywnym odbiorze Romów przez społeczności lokalne,
- Wyznaczenie dni otwartych na spotkania pełnomocnika z organizacjami mniejszościowymi i przedstawicielami samorządu terytorialnego.

¹ Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w P

13. Inne uwagi

Propozycje zmian obowiązujących przepisów prawa zgłaszane przez środowiska mniejszościowe:

- wsparcie systemowe związane z nauczaniem języka mniejszościowego; zatrudnienie etatowych nauczycieli, zatrudnienie metodyków,
- zwiększenie środków finansowych na zakup podręczników, książek i materiałów edukacyjnych do nauki języka mniejszościowego w szkołach, świetlicach i domach kultury (dotacja celowa z MSWiA),
- zwiększenie środków finansowych na działalność organizacji mniejszościowych (dotacja podmiotowa z MSWiA),
- opracowanie programu działań i współpracy z organizacjami mniejszościowymi (MSWiA).

Propozycje Pełnomocnika wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach prawa oraz dodatkowych unormowań do *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*:

- opracowanie ramowego zakresu działania świetlic romskich z uwzględnieniem: miejsca, warunków lokalowych, warunków socjalnych, kwalifikacji osób zatrudnionych, wymogów dotyczących rodzaju i zakresu prowadzonych zajęć, wysokości dotacji/osobodzień,
- zwiększenie realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci i młodzieży ze społeczności romskiej, poprzez wprowadzenie dodatkowego warunku w systemie udzielania świadczeń z pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych,
- wsparcie systematycznego podnoszenia poziomu kwalifikacji asystentów edukacji romskiej,
- wprowadzenie wymogów dotyczących kwalifikacji i wykształcenia dla nowo zatrudnianych Asystentów Edukacji Romskiej: np. ukończenie szkoły średniej.